

տեսներին շրջանում: Այդ հաշտության դադարիցը նրանումն է, որ Երևանի կինոտատվության հաշտվել է քրոնիկական նյութի հիման վրա տալ խոր հուզական մի նկարի: Նկարը սկսվում է Արարատյան դաշտի շքանդ պեղվածով: Էկրանից հնչում է դիկտորի՝ ժողովրդական արտիստ Դ. Մայլանի թավ ձայնը: «Արարատյան դաշտ, Հայաստանի սիրտը: Անհիշելի ժամանակներից հայ ժողովուրդը այստեղ էր հիմք դրել իր բազմադարյան պատմական կյանքին ու կուլտուրային: Իր ժրաշան աշխատանքով, ստեղծագործական ավյունով հայ մարդը շնանցրել ու ծաղկեցրել է իր հայրենիքը»:

Արարատյան դաշտին փոխարինում է Լենինը Արարատը: Էկրանով մեկ երևում է վեհաճառատ, խորհրդավոր լեռը, հայ ժողովրդի պատմության անխառն վկան: Նորից հնչում է դիկտորի ձայնը...

«Ահա նա, առասպելներով պարուրված, վիթխարի, փորձերդավոր ու սպիտակափառ այդ լեռը՝ Արարատը, հայ մարդու համար նմիրական ու հարազատ բարձրագույն Մասիսը»:

Արարատյան դաշտի հանդիպակաց ծայրին երևում են շորսը ալեհեր գագաթները: դա Արագածն է, Հայաստանի երկրորդ բարձրագույնը, որի ստորոտին, Օշական գլուղում թաղված է հայ գրեթե հորինող Մեսրոպ Մաշտոցը, 15 դար հանգչում է այստեղ այդ մեծ հանձարի աճյունը և 15 դար հայ ժողովուրդը նրա հորինած ալբուրենով է դարգացրել ու աճեցրել իր հոգևոր գանձերը: Էկրանի վրա երևում է Մեսրոպ Մաշտոցի Մապանաքարը ու եկեղեցին, որտեղ թաղված է նա:

Օշականին հաջորդում է նորից Արարատյան դաշտի պեղվածը: այս դաշտում են գտնվել դարերի ընթացքում իրար հաջորդող Հայաստանի բոլոր մայրաքաղաքները: այստեղ է նաև հայ ժողովրդի այժմյան պետականության կենտրոնը, Մովսեսական Հայաստանի մայրաքաղաքը: Երևանը: Էկրանի վրա երևում է Երևանը:

Երևանի ֆոնի վրա երկնքով սլանում է խորը մարդասեր ինքնաթիռը, որը վայրէջք է կատարում օդանավակայանում: Էքմիածնի ներկայացուցիչները, թրդթակցները, ֆուտ-թղթակիցները, կինո-սպորտորդները վաղուց սպասում են օդանավակայանում: Ինքնաթիռը իջնում են

Աղգային— Եկեղեցական ժողովի հոգևոր և աշխարհիկ պատգամավորները: Նրանցից շատերը առաջին անգամն են կարոտակեզ սրտերով ոտք դնում իրենց սիրելի հայրենի հողի վրա: Նրանք հուզված են և անհուն երջանկությամբ խոսք շեն գտնում իրենց բերկրանքն արտահայտելու համար: Երևանի երկաթուղային կայարանում արտաշարք նու գեռ է տիրում: Ժամանում է ճեպընթացը: զնացրից՝ իջնում են Գիրիկիտ կաթողիկոս Գարեգին Ա, Երուսաղեմի պատրիարք Կյուրիդ Բ և մյուս պատգամավորները: Ժամանած պատգամավորները ավտոմեքենաներով անցնում են Երևանի պողոտաներով, փողոցներով, Շահումյան հրապարակով, Կառավարական տան կողքից և կամզ են առնում Արդյան հրապարակում:

Սովետական Միության և արտասահմանի այլ և այլ վարորդից, Ամերիկայից, Անգլիայից, Ֆրանսիայից, Իսպանիայից երկրներից, Սերբիայից, Իրանից, Սիրիայից ինքնաթիռով, զնացրով ժամանում են հայ ժողովրդի բազմաթիվ հատվածներից: Ընտրված պատգամավորները՝ Հայ Եկեղեցական ժողովին մասնակցելու համար:

Սրևանից պատգամավորները մեկնում են Էքմիածին: Էկրանի վրա է Էքմիածնի վանքը— Հայ Եկեղեցու վենտրոնը, հնագույն դարերից այստեղ հաստատված Հայ Եկեղեցու Գերագույն Պատրիարքը և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի աթոռանիստը: Պատգամավորները դիտում են Մայր տաճարը, Մշակույթ տեղանքը, կաթողիկոսի գահը, մեռնի կաթոսը, Տերդատ թագավորի թագը և վանքի գավթի գերեզմանաքարերը, որոնց տակ ամփոփված են վաթթղիկոսների աճյունները: Վեհարանում դիտում են կաթողիկոսական

ընդունարանը, ծաղկյա դահլիճի որմնակարները, որոնք 16-րդ դարի նշանավոր նկարիչ Հովնաթանի ձեռքի զործն է ու կաթողիկոսական թափուր դահլիճ, որը սպասում է նորընտիր կաթողիկոսին:

Ցուցադրվում է մինչև եկեղեցական ժողովին անցնելը՝ հունիսի 12-ին, կայացած եպիսկոպոսական նախապատրաստական խորհրդակցությունը. սեղանի շուրջը նստած են կրիկիտ կաթողիկոս Գարեգին Ա, Աղզընտիր Տեղակալ Գևորգ արքեպիսկոպոս Չորեքչյանը և մյուսները:

Այնուհետև կինոն ձեռք փոխադրում է Հայաստանի մի շարք տեսարժան վայրերը, որոնցից մի քանիսը այցելեցին պատգամավորները և ծանոթացան հոյակապ հուշարձանների հետ: Ահա նրանք այցելում են հուշակավոր Զվարթնոցը, որը վկայում է, որ հայ ճարտարապետությունը հին ժամանակներում հասած է եղել դասական կատարելության: Այնուհետև ցուցադրվում է հայ ճարտարապետության գլուխ գործոցներից մեկը՝ 618 թվին կառուցված Հռիփսիմեի տաճարը, ապա Գայանեի վանքը, 10-րդ դարում հոստովանույշ թագուհու պատվերով կառուցված Սանահինի «Ամենափրկիչ»-ը, Հաղպատի վանքը, Տաթևի հուշակավոր վանքի մնացորդները, Գեղարդի Այրիվանքը, նրա հուշակված քարափոր հուշարձանները և Ժառի մեջ փորված կեղեցիկ, որը շինարվեստի աշխարհահռչակ կոթողներից մեկն է: Պատգամավորներն այցելեցին նաև Գառնին, որը նշանավոր է իր հնադարյան բերդի և առաջին դարում շինված հեթանոսական տաճարի մնացորդներով:

Եկրանից լսվում է մեղմ Ձալյն տուր, ով ծովակը երգը. հորիզոնը ծածկված է ամպերով. երևում է Հայաստանի պարծանք Սևանա լիճը և կղզին. ամպերի միջից արևի ճառագայթներն ընկել են լճի վրա. լիճը շողջողում է աղամանդի պես. պատգամավորները նավով մեկնում են կղզին. դիտում են Սևանա վանքը, ձկան որսը. հանրահռչակ Սևանի իշխան ձկները խլվելում են ուռկանում: Պատգամավորների մեջ է նաև Քննսրբրիի Մայր տաճարի

ավագ երեց Հովհան Ջոնսոնը, որը նույնպես մասնակցում է Հայ եկեղեցական ժողովին:

Հունիսի 16-ն է:

Եկրանից լսվում է դանդերի ղողանջ: Տեղակալ Գեղարգ արքեպիսկոպոս Չորեքչյանը և կրիկիտ կաթողիկոս Գարեգին Ա, պատգամավորների ուղեկցությամբ գնում են ժողովի. լիազորագրերը ստագնելուց հետո պատգամավորներն անցնում են ժողովարան. նիստը բացվում է Գարեգին կաթողիկոսի աղոթքով. այնուհետև Տ. Տեղակալ Գեղարգ արքեպիսկոպոսը դիմում է ժողովին ողջունի խոսքով:

«Աղգային-եկեղեցական ժողովը գումարվում է հայ ժողովրդի պատմական նշանակություն ունեցող ուրախության օրերին, երբ ամբողջ աշխարհի հայության հայացքը դարձել է դեպի Ս. Էջմիածինը»:

Ժողովին ողջունում են ՍՍՌՄ կառավարության ներկայացուցիչ Ի. Վ. Պոլյանսկին և Հայաստանի կառավարության ներկայացուցիչ Ս. Ն. Հովհաննիսյանը. ողջունի ճառով հանդես է գալիս նաև Հ. Ջոնսոնը. Եկրանից անդրերևն լեզվով հնչում է նրա ճառը:

«Ես ուրախ եմ, որ ի վիճակի եմ իմ քրիստոնյա եկեղեցու հնագույն ճյուղ-ներկայացնելու քրիստոնեական եկեղեցու էլ ավելի հնագույն ճյուղին...»:

Եկրանից հնչում է «Հորժամ»-ը. առաջին նիստից հետո պատգամավորները ժողովրդի հոծ բազմության հետ հավաքվում

են Մայր Տաճարի դարավոր կամարների տակ պատարագ մատուցելու և հոգհանդիստ կատարելու ի հիշատակ նախորդ կաթողիկոս նորին Ա.-ի և նրուսարգանի ու Կ. Դուրի հանգուցյալ պատրիարքների:

Հանդիսատեսների հետաքրքրությունն ահում է, երբ սկսվում է եկեղեցական ժողովի երկրորդ նիստը. այդ նիստին Տ. Տեղակալը զեկուցում է իր գործունեության մասին. ընդհանուր հետաքրքրությունը էլ ավելի է մեծանում, երբ սկսվում է զեկուցման այն մասը, որը վերաբերում է Տ. Տեղակալի այցելությանը Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ ՄՍԱԼԻՆԻՆ:

Վաղուց ցանկություն ունեինք դնալ Մոսկվա, ներկայանալ կենտրոնական իշխանության, եկեղեցական որոշ խնդիրներ լուծելու համար: Տարվույս ապրիլի 19-ին հաճեց ինձ ընդունել մեր երկրի և աշխարհի Մեծ մարդը՝ Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ ՄՍԱԼԻՆԻՐ և լսելով մեր զեկուցումը Սուրբ Էջմիածնի մի շարք կարիքների մասին, անձնական մակագրությամբ դրակառույցս լուծեց, որ երկրի և մեզ համար օրենք դարձավ Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ ՄՍԱԼԻՆԻ մեզ ընդունել պետք է համարել Մեծ մարդու գործունեության և համակրության նշանակ հանդեպ հայ ժողովրդի, իսկ խնդիրների մակագրական դրական որոշումը հանդեպ էջմիածնի տաճած վատահույսից:

Այս խոսքերի հետ էկրանով մեկ երևում է Տ. Տեղակալի զեկուցագրի բնագիրը և ՍՍՌՄ ժողովմասնակցի նախագահ Ի. Վ. ՄՍԱԼԻՆԻ ձեռքով արված մակագրությունը:

«Ավարտելով մեր խոսքը, շարունակում է Տ. Տեղակալը, — պարտք ենք համարում Ս. Էջմիածնի կողմից հրապարակով հայտնել խորին շնորհակալություն աշխարհի Մեծ մարդուն՝ Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ ՄՍԱԼԻՆԻՆ, որ հայ ժողովրդի պատմական մեծ հաստատության, Ս. Էջմիածնի վերակառուցման հիմքը դրավ, այլև կենտրոնի և հայ խորհրդային կառավարության, որոնք աշակերցին Ազգային-եկեղեցական ժողովի գումարման, դոկտրինայի արտասահմանի պատգամավորության մուտքը խորհրդային Հայաստան:

Տ. Տեղակալի զեկուցման վերջին խոսքերը մեծ փանդավառությամբ են ընդունվում

պատգամավորների կողմից. նրանք հոտնկայս իրենց շնորհակալությունն են հղում Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ ՄՍԱԼԻՆԻՆ:

Բացառիկ հետաքրքրություն է ներկայացնում ֆիլմի այն մասը, որը նվիրված է կաթողիկոսի ընտրությանը և օծմանը: Կինո—ժապավենի վրա մեծ հաջողությամբ վերարտադրվել են Հայ Եկեղեցու դարավոր արդիցիաները:

Խորհրդավոր ըույն է. պատգամավորները հավաքվել են Մայր Տաճարում. արարողական Մամուլի եպիսկոպոսը կարդում է երդման տեքստը, որը կրկնում են բոլոր պատգամավորները. նրանք երգվում են անշահախնդիր կեպով կատարել իրենց պարտքը. վանքի կամարներից լսվում է նրանց երդման արձագանքը:

Սկսվում է գաղտնի քվեարկությունը. մեկ-մեկ քվեատուսին են մոտենում պատգամավորները: Քվեատուսի բացելուց պարզվում է, որ 111 պատգամավորներից 110-ը իրենց քվեն տվել են հօգուտ Տ. Տեղակալ Գեվորգ արքեպիսկոպոս Չեորեբջյանի:

Ժողովը միաձայն Գեվորգ արքեպիսկոպոս Չեորեբջյանին հռչակում է Մայրապոլսի պատրիարք և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց: Հնչում են զանգերը, հայ ժողովրդին ավետելով, որ Ս. Էջմիածնի կաթողիկոսական աթոռից հանված է 7 տարվա սգո քուղը. պատգամավորները մոտենում ու համբուրում են Նորընտիր Կաթողիկոսի աչք, իսկ նա հուզմունքից արտասվում է. եկեղեցական հայրերը երգում են «Էջմիածին»

ի հօրէն: Դիկատորը պատմում է Նորընտիր Կաթողիկոսի կենսագրությունը:

Նորից Մայր Տաճարի կամարների տակ հնչում է «սուրբ-սուրբ»-ը. սկսվում է Նորընտիր կաթողիկոսի օծման արարողությունը հոծ բազմության ներկայությամբ: Ոծումից հետո Նորընտիր կաթողիկոսը մեծ շուքով Մայր Տաճարից ուղեկցվում է Վեհարան: Ահա նա բազմում է կաթողիկոսական գահին. այլևս թափուր չէ կաթողիկոսի դահլը:

Ավարտվել է եկեղեցական ժողովը: Արտասահմանից — Ամերիկայից, Բալկանյան երկրներից, Անգլիայից, Ֆրանսիայից, Եգիպտոսից, Սիրիայից, Պաղեստինից, Իրանից, Թյուրքիայից եկած պատգամավորները վերադառնում են իրենց տեղերը. վերադարձին նրանք ցանկանում են մի բուռ հող տանել հայրենի երկրից, մի սրվակ ջուր վերցնել նրա սառնորակ աղբյուրներից: Սրտառուչ է այն տեսարանը, երբ էջմիածնի վանքի մոտ սբատգամավորները մեկնելուց առաջ քսակների մեջ հող են լցնում:

«Հայ եկեղեցական ժողովը էջմիածնում»

կինոֆիլմը Երևանի կինո-ստուդիայի հաջողած դոկումենտալ ֆիլմերից մեկն է: Նրա խոշոր արժանիքներից մեկն էլ այն է, որ մեր եկեղեցու կյանքում տեղի ունեցած այս կարևոր իրադարձությունը հարազատորեն և հաջող կերպով վերարտադրվել է կինո-ժապավենի վրա, որը կմնա, որպես պատմական մի կինո-փաստաթուղթ:

Ֆիլմի հաջողությունը պայմանավորված է նաև նրանով, որ լայն կերպով օգտագործված է լեկմալյանի և Չեռեքչյանի եկեղեցական երաժշտությունը երգեցիկ խմբի հիանալի կատարմամբ:

Այս բոլորից հետո հասկանալի է դառնում այն հաջողությունը, որ ունեցավ կինոֆիլմը Հայաստանում: Նկարը ջուլցադրվել է Երևանի, Լենինականի և Հայաստանի շրջանների կինոթատրոններում, որի ընթացքում դիտել են բազմազար հանդիսատեսներ: Ներկայումս Մոսկվայում ավարտվում է «Հայ եկեղեցական ժողովը էջմիածնում» կինոֆիլմի ռուսական և տեղլիական պատճենների հանումը:

